

Araştırma Makalesi • Research Article

İmâmiyye Şîası'nın Aşere-i Mübeşşere'ye Yaklaşımı*

Imamiyyah Shia's Approach to Ashra Mubashra

Abdulalim Demir ^{a,**}

^aDr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, İslami İlimler, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Hadis ABD, 49250, Muş/Türkiye.
ORCID: 0000-0002-6815-7739.

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 30 Mart 2021

Düzeltilme tarihi: 15 Mayıs 2021

Kabul tarihi: 23 Mayıs 2021

Anahtar Kelimeler:

Aşere-i Mübeşşere

İmâmiyye Şîası

Sahabe

Adalet

ÖZ

Sünnî toplumlarda büyük bir meşruiyet zeminine ve şöhrete sahip olan Aşere-i Mübeşşere mevzusunun İmâmiyye Şîası'nda nasıl işlendiğini bilmek onların konuyla ilgili tasavvurlarını delilleriyle serdetmek bütüncül bir bakış açısı için önem arz etmektedir. Bu çalışmada Ehl-i Sünet ve İmâmiyye Şîası hadis kaynaklarında geçen Aşere-i Mübeşşere ile ilgili rivayetler incelenmiş ve Şîa'yı farklı bir bakış açısına sevk eden âmiller üzerinde durulmuştur. Bunların neticesinde onların Aşere-i Mübeşşere hadisini kabul etmemesinin Hz. Peygamber'in vefatından sonra Aşere-i Mübeşşere'ye dâhil olan bazı sahâbiler arasında meydana gelen siyasi olaylar olabileceği sonucuna varılmıştır.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 30 March 2021

Received in revised form: 15 May 2021

Accepted: 23 May 2021

Keywords:

Ashra Mubashra

Imamiyyah Shia

Companions

Justice

ABSTRACT

To figure out how the concept of Ashra Mubashra having a great legitimacy basis and reputation in Sunni societies, is handled in the Imamiya Shia's view and to present their descriptions and conceptions on this subject with the clear evidences play a crucial role in terms of the holistic view. In the present study, the rumors (riwâyat) that are related to Ashra Mubashra in the context of the Ahl al-Sunnah and Imamiya Shia's hadith sources are examined and the factors referring to Shia sort of a different perspective are emphasized in detail. It is concluded that the basic approach of Imamiya Shia with regards to not accepting the hadith of Ashra Mubashra may be the political events that happened after the death of the Prophet between some sahaba and the participation of the part of Ashra Mubashra in these events.

1. Giriş

Sahâbe nesli Kur'an ve hadisleri Hz. Peygamber'den bizzat alarak sonraki nesillere aktarmada büyük bir görev üstlenmişlerdir. Onlar, dini yaşayıp yaşatmak için yaptıkları fedakârlıklarından ötürü Allah'ın ve Hz. Peygamber'in övgüsüne mazhar olmuşlardır. Onların dindeki yeri ve misyonu daha ilk asırlardan itibaren konuşulmaya başlanmış, lehlerinde ve aleyhlerinde çokça görüşler

serdedilmiştir. Dine yaptıkları hizmetlerinden dolayı sahâbilerin mertebeleri, tabakaları ve faziletleri birbirinden farklılaşmaktadır. Onların fazilet sıralaması İslâm'a önce girmekle, önce hicret etmekle, Bedir ve Uhud savaşına katılmakla, Hz. Peygamber'in sohbetinde daha fazla bulunmakla, onunla birlikte savaşlara katılmakla, ondan hadis rivâyet etmekle, onunla konuşup görüşmekle değişmektedir. Din uğruna sergiledikleri üstün gayretten dolayı bazı sahâbileri, Hz. Peygamber'in daha dünyada iken

*Bu çalışma, 7 Aralık 2020 tarihinde Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde düzenlenen İslam Düşüncesinde Eleştiri Kültürü ve Tahammül Ahlâkı II (Klasik Dönem - M. VII. - XII. Yüzyıllar) Sempozyumunda sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

** Sorumlu yazar/Corresponding author

e-posta: abdulalim.demir@alparslan.edu.tr

cennetle müjdelediği ile ilgili bilgiler hadis kitaplarında rivâyet edilmiştir. Bunların arasında *Aşere-i Mübeşşere*¹ olarak ifade edilenler, Sünnî toplumlarda bir hayli şöhret bulmuştur. Bunun sonucunda onları merkeze alan çokça eser kaleme alınmıştır. Her ilim dalı ilgili mevzuu farklı bir şekilde ele almıştır. Hadis alanında yazılmış *Müsned*lerin çoğunluğu *Aşere-i Mübeşşere* 'ye verdikleri önemden dolayı onlardan rivâyet edilen hadisler ile eserlerine başlamışlardır.² Hadis usûlüne dair eser yazan muhaddisler sahâbe, sahâbe tabakaları, fezâilü's-sahâbe hakkında bilgi verirken *Aşere-i Mübeşşere* 'nin fazileti konusuna değinmişlerdir (örnek olarak bkz. İbnü's-Salâh, 2010, s. 162; Suyûtî, 2003, ss. 295-296). Edebiyat alanında cennetle müjdelenen sahâbileri öven şiirlere ve onların hayatlarını ele alan eserlere rastlamak mümkündür (Örnek olarak bkz. Ali, 2009; Hüseyin Muhammed, 2015; Aslan, 2007; Mutlu, 2018; Şâ'râvî, 2018; İvez, 1398; Ak, 2009). Kelâm sahasında ise bir insanın dünyadayken cennetle müjdelenebilmesinin imkânı nedir? Sorusuna cevaplar aranmıştır.³ Bu durum bile mevzunun önemini gözler önüne sermektedir.

Hadis kaynaklarında rivâyet edildiğine göre Hz. Peygamber tarafından daha hayatta iken cennetle müjdelenen on sahâbî şunlardır: Hz. Ebû Bekir (ö. 13/634), Hz. Ömer (ö. 23/644), Hz. Osman (ö. 35/656), Hz. Ali (ö. 40/661), Ebû Ubeyde b. Cerrâh (ö.18/639), Abdurrahman b. Avf (ö. 32/652), Talha b. Ubeydullah (ö. 36/656), Zübeyr b. Avvâm (ö. 36/656), Sa'd b. Ebû Vakkâs (ö. 55/675) ve Sa'id b. Zeyd (ö. 51/671)'dir (Tayâlisî, 1999, c. I: 192; Humeydî, 1996, c. I:197, h.no: 84; İbn Ebî Şeybe, 2006, c. XVII: 36, h.no: 32609; Ahmed b. Hanbel, 1999, c. III: 174, h.no: 1629, 1999, c. III: 177, h.no: 1631, 1999, s. III: 181, h.no: 1638, 1999, c. III: 209 h.no: 1675; Bezzâr, 2009, c. III: 231 h.no: 1020; Ebû Dâvûd, 2009 Sünne, 9, h.no: 4649; İbn Mâce, 2009 Fedâilu Ashâbî'r-Resûl, 8, h.no: 133; M. b. İ. E. İ. es-Sulemî Tirmizî, 1968 Menâkıb, 26, h.no: 3747; Nesâî, 2001 Menâkıb, 15, h.no: 8138, 17, h.no: 8147, 19, h.no: 8153, Ebû Ya'lâ, 1990, c. II: 148 h.no: 835, 1990, c. II: 259, h.no: 971; İbn Hibbân, t.y., c. XV:454 h.no: 6993, t.y., s. XV:463 h.no: 7002). Ashâbtan Sa'id b. Zeyd'in bir rivâyetinde bu on kişiden Ebû 'Ubeyde b. Cerrâh'ın yerine Abdullah b. Mes'ûd'un (ö. 32/652) ismi zikredilmiştir (İbn 'Abdilber, 1996, c. III: 987; Şahin, 2011, s. 43; Aydınlı & Çakan, 1991, c. III: 547).

Aşere-i Mübeşşere kavramı bir bütün olarak Kur'ân'da geçmemektedir. Hadislerde "aşere" kısmı geçmekte olup "mübeşşere" kısmı geçmemektedir. Bazı rivâyetlerde "*Kureys'ten on kişi cennettedir.*" (Örneğin bkz. Humeydî, 1996, c. I:197, h.no: 84) denildikten sonra tek tek cennetlik olan sahâbilerin isimleri sayılırken, bazılarında "On kişi cennettedir" (Örneğin bkz. Ebû Dâvûd, 2009 Sünne, 9, h.no: 4649) denilmiş, bazılarında ise doğrudan *Aşere-i Mübeşşere* 'nin isimleri sayılarak cennette oldukları rivâyet edilmiştir (Örneğin bkz. M. b. 'İsâ et-Tirmizî, 2015 Menâkıb, 26, h.no: 3747).

Aşere-i Mübeşşere kavram olarak ilk defa sahâbilere yapılan ithamlara cevap veren ve onların faziletlerini öne çıkaran

Fedâilü's-Sahâbe isimli eserlerde geçmiştir. Bu da tarih olarak daha çok hicrî III. asrın başlarına tekabül etmiştir. *Aşere-i Mübeşşere* hadisi, tespit edebildiğimiz kadarıyla ilk defa Ebû Dâvûd et-Tayâlisî'nin (ö. 204/819) *Müsned*'inde geçmiştir (Tayâlisî, 1999, c. I:192). Daha sonra İbn Ebî Şeybe'nin (ö. 235/849), *el-Musenef*'inde (İbn Ebî Şeybe, 1409, c. XVII:36, h.no: 32609) ve Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'inde yer almıştır (Ahmed b. Hanbel, 1999, c. III: 174, h.no: 1629, 1999, c. III, 177, h.no: 1631, 1999, c. III: 181 h.no: 1638, 1999, c. III: 209 h.no: 1675). Bu kaynaklar, *Aşere-i Mübeşşere* 'ye dâhil olanların isnatlarını diğer sahâbilerin isnatlarından önce eserlerinde aktarmışlardır. Aynı şekilde et-Taberânî'nin (ö. 360/971) *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'i, Ebû Nu'aym el-İsfehânî'nin (ö. 430/1038) *Hilyetu'l-Evliyâ* ve *Ma'rifetu's-Sahâbe* isimli eserleri de aynı sıralamaya riâyet etmiştir (Bkz. Teberânî, 1994, c. I: 51-156; Ebû Nuaym, 1998, c. I: 20-149, t.y., c. I: 28-102).

Aşere-i Mübeşşere 'ye kaynaklık eden hadis metni, Buhârî (ö. 256/870) ve Müslim'in (ö. 261/875) *Sahih*lerinde geçmemekle birlikte İbn Mâce (ö. 273/887), Ebû Dâvûd (ö. 275/889), Tirmizî (ö. 279/892) ve Nesâî'nin (ö. 303/915), *Sünen*lerinde geçmektedir. Söz konusu hadis, ilk râvî olarak Sa'id b. Zeyd'den (Tatlı, 2008, s. 4 vd) kırk altı, Abdurrahman b. Avf'tan (Ünal, 1991, s. 5 vd) altı, İbn Ömer'den iki, Hz. Ali'den bir ve sahâbe râvîsi belli olmayan Humeyd'den bir olmak üzere elli altı tarikla hadis kitaplarında yer almaktadır (Saraçoğlu, 2008, s. 72). Görüldüğü gibi sahâbe râvîsi belli olmayan rivâyet hariç, dört râviden üçü cennetle müjdelenenler arasında yer alırken bir tanesi yer almamaktadır. O da cennetle müjdelenenlerden olan Hz. Ömer'in oğlu Abdullah b. Ömer'dir (ö. 73/694). İbn Ömer'in râvî olarak naklettiği hadis "*Kureys'ten on kişi cennettedir.*" diye geçmekte ve bu rivâyetin bir varyantında Sa'd b. Ebî Vakkâs yer almamaktadır (Teberânî, 1985b, c. I: 59). Diğer tarikinseyse on kişinin tamamı isim isim geçmektedir (Teberânî, 1994, c. XIII: 144, h.no: 13823, 1985a, c. II: 350-351, h.no: 2201). Râvîlere yönelik isnâd değerlendirmesinde söz konusu hadislerin on üçünün sahih, otuz dördünün hasen, beşinin zayıf olduğu ve dördü hakkında da hüküm verilemediği sonucuna varılmıştır (Saraçoğlu, 2008, s. 71 vd.; Şahin, 2011, s. 114 vd.; Yılmaz, 2017, s. 82 vd.). Hadis kaynaklarında bu derece yoğun bir şekilde aktarılan rivâyetlerden de anlaşılacağı üzere İmâmiyye Şîası'nın aksine Ehl-i Sünnet'e göre Hz. Peygamber daha hayatta iken mezkûr isimleri cennetle müjdelemiştir (Dülber, 2017, ss. 71-72; Yazigi, 1997, ss. 164-166; Râd & Hüseyinî, 1393, ss. 53-55).

2. İmâmiyye Şîası Rivâyet Kaynaklarına Göre *Aşere-i Mübeşşere*

Şîa'ya göre sahâbe arasında îmân-ı kâmile sahip olanlar olduğu gibi îmânı zayıf olan kimseler de bulunmaktaydı. İmândan binasib olanlar olduğu gibi, takvâli olarak dünyadan göçenler de vardı. Menfaatperestler olduğu gibi âdil kimseler de vardı. Zâlim ve asiler olduğu gibi îmânlı ve

¹ *Aşere-i Mübeşşere* kavramı Arapçada "on" anlamına gelen "عشر" ile "müjdelenenmiş" anlamına gelen "مبشرة" kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur. İstilâhî olarak *Aşere-i Mübeşşere*, Hz. Peygamber tarafından daha dünyada iken cennetle müjdelenen on sahâbî için kullanılmaktadır. Zaman zaman bu kavramın yerine "el-'Aşeretü'l-Mübeşşere", "el-Mübeşşerün bi'l-Cenne", "el-'Aşeretü'l-Meşhûdü lehüm bi'l-Cenne"

kavramları da kullanılmaktadır (Bkz. Koçyiğit, 1992, ss. 54-55; Aydınlı, 2011, s. 32).

² Örnek olarak Teyâlisî, Humeydî, Ahmed b. Hanbel ve Bezzâr'ın *Müsned*leri verilebilir.

³ Örneğin Tahâvî, *Şerhu Akidetü'r-Tehâvî*'sinde Bakillânî, *el-İnsâf*ında Beyhâkî, *el-İtikâd*'ında *Aşere-i Mübeşşere* konusuna Kelâmî açıdan yaklaşmıştır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Aktepe, 2009, s. 123 vd.).

hakka riâyet eden, amel ehli bilgiler de vardı. Bidatçı, câhil ve münâfiklar olduğu gibi sözüne sâdik siddiklar da vardı (Ticânî, 2015, s. 375). Kısacası Şîî âlimler, sahâbilerin de diğer insanlar/râvîler gibi artı ve eksik yönlerinin bulunduğunu deliller getirmek suretiyle ispatlama yoluna gitmektedir. Bundan dolayı Sünnî toplumlarda büyük bir meşruiyet zeminine ve şöhrete sahip olan *Aşere-i Mübeşşere* konusuna İmâmiyye Şîası'nın yaklaşımı Ehl-i Sünnet'inkinden farklılık arz etmesi izahtan varestedir. Hal böyle olunca onların konuyla ilgili tasavvurlarını delilleriyle serdetmek bütüncül bir bakış açısı için önem arz etmektedir. Yapılan taramalar sonucunda Şîî mezhebinin temel hadis kaynakları olarak kabul edilen *Kütüb-i Erbaa*'da *Aşere-i Mübeşşere* ile ilgili herhangi bir rivâyetin geçmediği tespit edilmiştir. Bu da mezkûr rivâyetlerin onların belirledikleri sıhhat şartlarına uymadığından eserlerine almamış olmaları mümkündür.

Şîa'nın *Aşere-i Mübeşşere*'ye yaklaşım tarzının temelini Süleym b. Kays'ın (ö. 76/696) *Kitabında* aktardığı iddia edilen şu rivâyet, oluşturmaktadır: Cemel savaşı esnasında Basra'da Hz. Ali; Zübeyr ve Talha'ya çağrıda bulunarak "Hz. Peygamber'in Cemel ve Nehravân savaşına katılanlar mel'ündür" dediğini bilip bilmediklerini sorması üzerine Zübeyr,

- "Biz, cennetle müjdelenmişken nasıl mel'ün oluruz?" sorusuna Hz. Ali,

- "Eğer sizin cennet ehlinde olduğunuzu bilseydim sizlerle savaş açmazdım." şeklinde mukabelede bulununca Zübeyr,

- Sen Resûlullah'ın Uhud savaşında "Talha'ya cennet vacib oldu." dediğini duymadın mı? "Yeryüzünde yürüyen bir şehide bakmak isteyen Talha'ya baksın!" Ayrıca "Resûlullah'ın, 'Kureys'ten on kişi cennettir.' dediğini duymadın mı?" sorularına Hz. Ali,

- "Onlar kimlerdir?" diyerek Kureys'ten cennetle müjdelenenlerin isimlerini öğrenmek isteyince Zübeyr; Ebû 'Ubeyde b. Cerrâh ve Sa'îd b. Zeyd'in de aralarında bulunduğu dokuz kişinin ismini saydı. Bunun üzerine Hz. Ali,

- "Sen dokuz kişinin ismini saydın, onuncusu kimdir?" sorusuna Zübeyr;

- "Onuncusu sensin." diye cevap verince Hz. Ali,

- "Sen de ikrar ettin ki ben cennet ehlindeyim. Ama kendin ve arkadaşların için iddia ettiğin hakkında ise Allah'a yemin ederim ki onlardan bir kısmı cehennemden en alt tabakasındaki bir kuyudadırlar. Eğer dediğim doğru değilse, Allah, sana zafer nasip edecek ve kanımı senin elinle döktürecek. Eğer dediğim doğruysa Allah, sana ve ashâbına karşı bana zafer nasip edecektir." Konuşmalar sonrasında Süleym'in aktardığına göre Zübeyr ağlayarak arkadaşlarına dönmüştür (Hilâlî, 1378, c. II: 798-799; Hâşimî Hûî, 1400, c. IV: 229).

Süleym'in aktardığı bahsi geçen rivâyet, İmâmiyye Şîası'nın *Aşere-i Mübeşşere*'yi cennetlik olarak kabul etmediğini ortaya koymaktadır. Bu bakış açısı İmâmiyye mezhebinde değişmeden devam edegelmiştir. Örneğin, Hz. Osman'ı şehid eden grubun içerisinde Talha'nın da olduğunu iddia eden *el-Kâfi* şârihi Muhammed b. Sâlih el-Mâzenderânî (ö. 1081/1671), sözlerine şöyle devam etmektedir. "هو من العشرة المبشرة عندهم / O, onlara (Ehl-i Sünnet'e) göre Cennet

ile müjdelenenlerdendir." (el-Mâzenderânî, 1424, c. V: 184). Onun bu sözü de gösteriyor ki *Aşere-i Mübeşşere* inancı Sünnîlere mahsustur ve Şîîler tarafından kabul görmemektedir.

Şeyh Mufid (ö. 413/1022), Ehl-i Sünnet kaynaklarında geçen *Aşere-i Mübeşşere* hadisini hem senet hem de metin tenkidine tabi tutarak, uydurma olduğunu şu şekilde iddia etmiştir: Hadisi rivâyet eden Sa'îd b. Zeyd kendisini başkaları üzerinden temize çıkarmak için mezkûr hadisi uydurduğunu, böyle bir şey yapanın da şahadetinin asla kabul edilemeyeceğini belirtmektedir. Aklî delil olarak da ma'sûm olmayan, kendisinden iyilik ve kötülük sâdir olan kimselerin cennetle müjdelenmelerinin akla mugayir olduğunu; Allah'ın da akla mugayir bir şey yapmayacağını ileri sürmektedir. Devamında Mufid, şayet bu hadis sahih olsaydı; Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman Allah'ın azabından emin olurlardı. Oysaki onlar vefat edecekleri sırada büyük bir tedirginlik yaşamışlardır (el-Mufid, 1413, s. 72). Hz. Ebû Bekir'in vefat edeceği sırada yok olmak için feryat ettiği, Hz. Ömer'in toprak olmasını temenni edip annesinden doğduğuna pişman olduğu ve Hz. Osman'ın da öldürüldüğü ehline malumdur. Bütün bunlar gösteriyor ki halk, onların Hz. Peygamber tarafından cennetle müjdelendiğini bilmemiş, onlar da yaptıkları kötülüklerden dolayı Allah'ın azabından emin olmamışlardır (el-Mufid, 1413, s. 72; Arı, 2011, s. 73). Böylelikle Mufid, Süleym ile gelişen anlayışı kendince temellendirmeye çalışıp devam ettirmiştir.

Sahâbîler arasındaki ihtilaflara değinen İbn Tâvûs (ö. 664/1266) onların birbirlerinin kanlarını döktüklerini, Talha ve Zübeyr'in meşru halifeye biat ettikten sonra ona başkaldırdığını; Hz. Ali'nin, Hâşimoğulları'nın, sahâbenin ve tabînin ileri gelenlerinin kanını helal gördüğünü, onların yüzünden binlerce Müslümanın kanının döküldüğünü belirttikten sonra *Aşere-i Mübeşşere* hadisini "Kim bir mü'mini kasten öldürürse, cezası, içinde ebedî kalacağı cehennemdir. Allah, ona gazap etmiş, lânet etmiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır." (Nisâ 4/93) ayetine arz ederek Kur'an ayetiyle çeliştiğini ileri sürerek reddetmektedir. Ayrıca o da Mufid gibi Sa'îd b. Zeyd'in kendisini temize çıkarmak için böyle bir hadis uydurduğunu iddia etmektedir (İbn Tâvûs, 1400, c. II: 522-523). Dolayısıyla İbn Tâvûs siyasi olayları merkeze alan bir okuma üzerinden hadisi reddetme yoluna gittiği söylenebilir.

Allâme el-Hillî (ö. 726/1325); Hz. Ebû Bekir'in ölüm döşeğindeyken, "Keşke annem beni doğurmasaydı. Keşke kerpiç içerisindeki bir saman çöpü olsaydım." şeklinde sözler söylediğini, bu da Ehl-i Sünnet'in de naklettiği gibi Hz. Peygamber'in "Ölmek üzere olan herkes mutlaka cennet veya cehennemdeki yerini görür." Ona göre Hz. Ebû Bekir de ölümden sonra varacağı yeri gördüğünden dolayı yaptıklarından pişmanlık duymuş ve hesaba çekilmeyen bir varlık olmak istemiş olabilir (Allâme el-Hillî, 1379, ss. 99-10). Ayrıca el-Hillî Hz. Ömer'in de vefat edeceği sırada söylemiş olduğu rivâyet olunan "Keşke kavmimin bir koçu olsaydım da beni besleselerdi. Sonra onlara en sevimli olan kişiler gelselerdi. Beni kesip yarı etimi kavurup yarısını da tuzlayıp kurutsalardı. Böylece beni yeselerdi. Keşke ben bir tutam at saçı olsaydım da beşer olmasaydım" şeklindeki sözlerinin Kur'an'ın inkârcıların durumunu tasvir ettiği *Kâfir keşke ben daha önce toprak olsaydım!*" (Nebe', 78/40) âyetiyle uyuştuğunu belirtmektedir (Ebû Nuaym, t.y., c. I:

52; Allâme el-Hillî, 1379, s. 102). el-Hillî bu çıkarımıyla Hz. Ebû Bekir'i cehennemliklerle Hz. Ömer'i de kafirlerle eşdeğer tutmuştur. Dolayısıyla el-Hillî de kendisinden önceki Şii âlimler gibi *Aşere-i Mübeşşere* rivâyetini kabul etmemektedir. Ayrıca Ca'fer-i Sâdık'a dayandırılan bir rivâyete göre kıyamet gününde en şiddetli azaba duçar olacak olan yedi kişiden ikisinin Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer olacağı rivâyeti (E. C. M. b. A. b. H. İbn Bâbeveyh, 1403, c. II: 346; Bahrânî, 1415, c. V: 811; el-Meclisî, 1403, c. XXX: 176) de Süleym ve ondan sonra gelen Şîîlerin cennetle müjdelenen sahâbîlere yaklaşım tarzının temelini oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Süleym, *Aşere-i Mübeşşere*'den olan Ebû 'Ubeyde b. Cerrâh'ın akibeti için "O, ölümüne yakın cehennemle müjdelenenlerden birisi olduğunu rüyasında görmüştür." (Hilâlî, 1378, c. I: 188) derken Abdurrahmân b. Avf için de "O, câhiliye ölümü üzerine ölmüştür." (Hilâlî, 1378, c. II: 825) iddialarıyla onların dünyada iken cennetle müjdelenenlerden olmadığını ileri sürmüştür. Ayrıca Kummî'nin Câ'fer-i Sâdık'a dayandırdığı bir rivâyete göre de Hz. Peygamber, kendisinden sonra halifelik işini Gadîr-i Hum'da Hz. Ali'ye verdiği sırada onun hizasında münâfıklardan yedi kişilik bir grubun bulunduğunu iddia etmektedir. Kummî, bu yedi kişinin Falân, Falân,⁴ 'Abdurrahmân b. 'Avf, Sa'd b. Ebî Vakkâs, Ebû 'Ubeyde, Sâlim Mevlâ Ebû Huzeyfe ve Muğîre b. Şu'be'den müteşekkil olduğunu belirtmektedir (A. b. İ. Kummî, 1363, c. I: 301; el-Meclisî, 1403, c. XXXVII: 119). Bu rivâyet Ehl-i Sünnet'in cennetle müjdelediği sahâbîlerin yarısını münâfıklıkla itham etmektedir.

Muhammed el-Bâkır el-Meclisî (ö. 1110/1700) de kendisinden önceki Şii âlimler gibi *Aşere-i Mübeşşere* hadisini kabul etmemekte, hadisin zayıflığı ile ilgili bazı gerekçeler ileri sürmektedir. Gerekçelerini maddeler halinde şu şekilde sıralamak mümkündür.

(1) Süleym b. Kays'ın rivâyet ettiği hadiste Cemel savaşında Hz. Ali ile Talha ve Zübeyr arasında geçtiği iddia edilen konuşmada Hz. Ali'nin *Aşere-i Mübeşşere*'den olan bir kısım sahâbîlerin cennetlik olduklarını reddederek, cehennemlik oldukları iddiasında bulunduğunu kaydetmektedir.

(2) *Aşere-i Mübeşşere* hadisini rivâyet eden üç kişiden ikisinin -Sa'îd b. Zeyd ve Abdurrahman b. Avf- *Aşere-i Mübeşşere*'den olduğunu onların kendilerini temize çıkarmak için böyle bir hadis uydurmuş olabileceğini ileri sürmektedir.

(3) Ma'sûm olmayan, kendisinden kötülük ve iyilik sadır olan bir kişi için "cennetliktir" demek Meclisî'ye göre câiz değildir. Ayrıca o, onların bir kısmının büyük günahlar işlediğini iddia etmektedir.

(4) Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman siyaseten en zor zamanlarında bile muhatap kitlelerini ikna etmek için hiçbir yerde kendilerinin *Aşere-i Mübeşşere*'den olduklarına dair bir beyanda bulunmamışlardır (Ayrıca bkz. Hûî, 1400, c. IV:230).

(5) Mezkûr hadisin uydurulmuş olduğuna delil olarak da ensâr ve muhâcirlerin ileri gelenlerinin bir kısmının Hz. Osman'ı öldürmeye kast etmiş olduğunu, bir kısmının da bu işe rıza göstermiş olduğunu iddia etmiştir. Hz. Osman, öldürüldükten üç gün sonra ancak defnedilebilmiştir. Ayrıca Hz. Osman'ın kanını talep eden Ümeyyegoğulları onun cennetliği ile ilgili hiçbir delil getirmemişlerdir. Eğer cennetliklerden olsaydı, onu öldürmek için silahlananlardan olan Talha'nın kâfir olması gerekecekti ki Ehl-i Sünnet bunu asla kabul etmemektedir.

(6) Hz. Ömer'in Huzeyfe b. Yemân'a (ö. 36/656) münâfıklar listesinde isminin olup olmadığını sürekli sormasını da Meclisî, *Aşere-i Mübeşşere* hadisinin butlânına delil olarak sunmaktadır. Ona göre Hz. Ömer cennetliklerden olsaydı böyle bir soru sorma ve şüphe içerisinde olmasına gerek kalmazdı (el-Meclisî, 1403, c. XXXI: 255-258). Bütün bu maddeler de göstermektedir ki Meclisî de kendisinden önceki Şii âlimlerinin *Aşere-i Mübeşşere* tasavvurunu devam ettirmiştir.

Hâşimî el-Hûî (ö. 1324/1906-07) de Meclisî gibi bu hadisin uydurma olduğuna dair Süleym b. Kays'ın rivâyetine dikkat çekmektedir (Hûî, 1400, c. IV:229). Ayrıca el-Hûî, bu hadisin uydurma olduğuna delil olarak da Hz. Ömer'in Zübeyr için "köpek" demesini getirmektedir. O, köpeklerin cennete giremeyeceğinden hareketle de mezkûr hadisin uydurma olduğunu iddia etmektedir (Hûî, 1400, c. V:92). Abbâs Kummî (ö. 1359/1940), *Sefînetu'l-Bihâr* isimli eserinde Zübeyr ve Talha'dan bahsederken "Ehl-i Sünnet'in iddiasına göre *Aşere-i Mübeşşere*'dendir" tabirini kullanmaktadır ('Abbâs Kummî, 1414, c. V: 323). İbn Bâbeveyh (ö. 381/991), *Aşere-i Mübeşşere* konusuna itikâdî açıdan yaklaşmakta ve hadisin itikâda taalluk etmediğini, dolayısıyla inkâr edenin kâfir olmayacağını belirtmektedir (E. C. M. b. A. b. el-H. b. M. el-Kummî İbn Bâbeveyh, 1420, c. II: 191).

Talha ve Zübeyr'in daha önce kendisine biat ettikleri Hz. Ali'ye karşı savaşmasına rağmen Ehl-i Sünnet'in onları *Aşere-i Mübeşşere*'den saymasına itiraz eden çağdaş Şii yazar Abdullah Hasan hadisi "Kim bir mü'mini kasten öldürürse onun cezası ebediyen cehennemde kalmaktır." (Nisâ 4/93) âyetine arz ederek reddetmektedir. Ayrıca "Eğer Peygamber bize isnat ederek bazı sözler uydurmuş olsaydı, mutlaka onu kudretimizle yakalar sonra da onun şah damarını mutlaka keserdik. Hiçbiriniz de bu cezayı engelleyip ondan savamazdı." (Hakka, 69/44-47) âyetlerinden hareketle Hz. Peygamber'in Kur'ân'a muhalif bir şey söyleyemeyeceğini belirtip mezkûr hadisin Hz. Peygamber tarafından söylenmediğini onun adına uydurulmuş olduğunu ileri sürmektedir (Hasan, 1427, c. II:94-95). Ancak kim tarafından hangi maksatla uydurulduğuna dair bilgi aktarımında bulunmamaktadır.

Mezkûr Şii kaynaklarında da görüldüğü üzere Şii, *Aşere-i Mübeşşere*'den olan sahâbîleri ve onları öven rivâyetleri sert bir dille tenkid etmektedir. Şii âlimleri içerisinde ilgili rivâyetin uydurma hatta efsane olduğu yönünde kanaat bildirenler bulunmaktadır.⁵ 'Atâî el-İsfehânî'ye göre böyle

⁴ Meclisî (ö. 1111/1698), Kummî'nin belirttiği yedi münâfıktan isimlerini "Falân, Falân" diye zikrettiği kimselerin "Ebû Bekir ve Ömer" olduğunu söylemektedir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. el-Meclisî, 1403, c. XXXVII: 119).

⁵ 'Atâî el-İsfehânî, *Aşere-i Mübeşşere* ile ilgili hadisin efsane olduğu iddia ederek Ehl-i Sünnet kaynaklarından yola çıkarak bir eser kaleme almış ve

eserine *Efsane-i 'Aşere-i Mübeşşere ber Esâs-i Menâbi-i Ehl-i Sünnet* ismini vermiştir. Yazar eserinde baştan sona kadar Hz. Peygamber'in böyle bir hadis söylemediğini kendince ispatlamaya çalışmaktadır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Atâî İsfehânî, 1393, s. 28 vd.).

bir hadis dört halife döneminde hiç gündeme gelmemiş, Emevîler döneminde uydurulmuştur (Atâî İsfahânî, 1393, s. 38). Meclisî, Hz. Ali dışında kalan dokuz kişiyi münafıklıkla itham etmiştir (el-Meclisî, 1403, c. XXXV: 276-277). Bazı Şîî kaynaklarda Hz. Ali'nin *Aşere-i Mübeşşere*'den olduğu kabul edilen yedi sahâbî için cehennem en alt tabakasında ateşten bir tâbût içerisinde azap gördüklerini söylediği rivâyet edilmiştir (Hazâz er-Râzî, 1401, s. 115; el-Meclisî, 1403, c. XXXVI: 324). Mezkûr rivâyetlerin hepsi göstermektedir ki İmâmîye Şîası on sahâbînin cennetlik olduğu ile ilgili rivâyetleri kabul etmemektedir. Onları buna iten etkenlerin başında Hz. Peygamber'in vefatından sonra *Aşere-i Mübeşşere*'ye dâhil olan bazı sahâbîler arasında meydana gelen siyasi olaylar üzerinden okuma yapılmıştır. Şöyle ki: Hz. Ali'nin, Hz. Ebû Bekir'e sonradan biat etmesi, Hz. Ebû Bekir ile Hz. Fâtıma arasında cereyan eden Fedek arazisi meselesi, Hz. Osman döneminde Ümeyyeoğulları'nın devlet kademelerinde daha çok öncelenmeleri, Hz. Osman'ın şehâdetiyle neticelenen siyasi çalkantılar, Zübeyr b. Avvâm ve Talha b. Ubeydullah'ın Hz. Ali ile Cemal savaşında karşı karşıya gelmeleri, Zübeyr ile Talha'nın şehit edilmesi, Cemal, Sıffin ve Nehrevân savaşlarında sahâbîlerin birbirlerini katletmeleri, Sıffin savaşından sonraki siyasi manevralar, hakem olayı, Hz. Ali'nin şehadeti, Hz. Hasan'ın hilâfetten feragat etmesi, Muaviye'in hilâfeti, Muaviye'in Yezid'i veliaht seçmesi, Hz. Hüseyin'in şehadeti ve Tevâbun hareketi gibi olaylar Şîa mezheplerin sahâbe anlayışlarında önemli rol oynamıştır. Ayrıca onlara göre Hz. Peygamber daha vefat etmeden önce birçok yerde ve en son Gadîr-i Hum'da nass yolu ile kendisinden sonra imâmın Hz. Ali olduğunu belirtmiş ve bu minvalde sahâbeden biat almıştır. Başta *Aşere-i Mübeşşere* olmak üzere sahâbenin ileri gelenleri Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ebû Bekir'i halife seçmek suretiyle Onun bu emrini yerine getirmemiştir. Onlar, Hz. Ali'ye vermiş oldukları biatlerini bozmuş, bunun sonucunda da adalet vasıfları ortadan kalkmıştır (Demir, 2020, s. 76 vd.). Şîa böyle bir tasavvurla sahâbîlere yaklaştıklarından *Aşere-i Mübeşşere* hadisini ve Hz. Ali dışındaki cennetle müjdelenen diğer sahâbîlerin faziletleriyle ilgili rivâyetleri kabul etmemektedirler.

3. Sonuç

Aşere-i Mübeşşere Müslümanlar katında son derece önemli bir konuma sahiptirler. Bunda onların Kur'an'ın nüzulünü müşahede etmeleri, Allah'ın ve Hz. Peygamber'in emir ve yasaklarının ilk muhatabı olmaları, Hz. Peygamber'in eğitimciliğinde yetişmeleri, İslâm dini için canlarıyla mallarıyla bedel ödemeleri, dini yaşamak ve yaşatmak için terk-i diyar etmeleri, Kur'an ve Sünneti sonraki kuşaklara aktarmak için çaba göstermelerinin çok büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte Kur'an'a göre dünyada şahıs isim verilerek cennetle müjdelemek zor görünmektedir. O, hangi fiillerin cennete götüreceği, hangilerinin cehenneme sevk edeceği ile ilgili bilgi aktarımında bulunmaktadır. Sahâbenin birçok faziletli davranışı olduğu gibi insan olmaları hasebiyle kendilerini hataya sevk eden bazı insânî zaafılara da sahip olmuş olmaları tabiidir. Hz. Peygamber, sahâbîlerinin moral ve motivasyonu artırmak, yaptıkları bazı fiillerden hoşnut olduğunu belirtmek ve onları takdir etmek için cennetle müjdelemiş olabilir. Cennetle müjdelenenler de bu hadisleri diğer sahâbîlere üstün gelme aracı olarak kullanmamıştır. Bu da ilgili hadislerin teşvik için söylemiş olma ihtimalini güçlendirmektedir.

Hz. Peygamber'in hadisleri incelendiğinde onun cennetle müjdelediği sahâbîlerin sayısının ondan fazla olduğu görülecektir. On kişinin ön plana çıkması ve şöhret bulması İslam dinine yaptıkları hizmetlerin yanı sıra Hz. Peygamber'in vefatından sonra meydana gelen siyasi olaylarda aktif rol almalarından kaynaklanmış olabilir. Şîa'nın da onlara yönelttiği tenkidlerin merkezinde de siyasi olaylar yer almaktadır.

Hz. Peygamber'den sonra onun otoritesini kimin temsil edeceği konusu, sahâbîler arasında olduğu gibi onlardan sonra gelen İslâm ekolleri arasında da bitmeyen tartışmalara neden olmuştur. Şîa, Hz. Ali'yi nassın gereği olarak Hz. Peygamber'in otoritesinin yegâne temsilcisi olarak görmüştür. Şîa bu tutumu nedeniyle sahâbîlere çeşitli eleştiriler yöneltmiş, onların adalet vasfını sorgulayarak güvenilir râviler olmadığını ileri sürünce, Ehl-i Sünnet, Şîilerin eleştirilerine cevap vermek ve mezkûr isimlerin tenkid edilmesinin önüne geçmek için cennetlik vasıflarını ön plana alarak onları müdafaa etmiş olması mümkündür. Nitekim temel Şîî rivâyet kaynaklarının *Aşere-i Mübeşşere* hadisine yer vermemesi kanaatimize göre onların arasında cereyan eden siyasi olayların etkisi altında kalmalarından kaynaklanmıştır. Bunun sonucunda ne onların cennetle müjdelenenlerine inanmış, ne ele aldığımız konuda ne de başka konularda -Hz. Ali hariç- onlardan vârid olan hadisleri kabul etmişlerdir.

Tarih boyunca Ehl-i Sünnet ve Şîa mezhepleri sahâbîler üzerinden birbirlerine çok sert tenkidler yöneltmişlerdir. İslam ümmetinin birlik ve beraberliği için her iki ekol tahammül ahlakına sahip olmalı, birbirlerini yaralayıcı polemik dilinden ve eleştiri kültüründen vaz geçmelidir. Olanların kucaklayıcı ve birleştirici bir üslup kullanmaları ümmetin faydasına olacaktır. Farklı düşünce yapısına sahip olan âlimler; Kur'an, sünnet, akıl ve tarihi verilere uymayan rivâyetler üzerinden birbirlerini ve sahâbîleri cerh etmekten ictinab etmelidir. Ulemanın uhuvvet inancını güçlendiren fikirler etrafında bir araya gelmeleri insanlığın yararına olacaktır. Tarihte yaşanmış olan olayları günümüzün bakış açısıyla değil, o zamanın şartlarına göre okuyup değerlendirmek gerekmektedir.

Kaynakça

- Ahmed b. Hanbel. (1999). *Müsned*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle.
- Ak, M. (2009). *Türk İslâm Edebiyatında Aşere-i Mübeşşere*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aktepe, O. (2009). *Kelam İlmi Açısından Aşere-i Mübeşşere*. (39).
- Ali, S. A. (2009). *El- 'Aşeretü'l-Mubeşşerune bi'l-Cenne Kebesâtun ve Lemehâtun*. Kuveyt.
- Allâme el-Hillî, C. el-H. b. Y. b. A. b. M. (1379). *Minhâcu'l-Kerâme*. Kum.
- Arı, M. S. (2011). *İmâmîye Şîası Kaynaklarına Göre İlk Üç Halife* (1. Baskı). İstanbul: Düşün Yayınları.

- Aslan, M. (2007). Güftî'nin Hilye-i Haseneyn ve Aşere-i Mübeşşere'si. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (7), 79-106.
- Atâî İsfehânî, M. 'Abbâs. (1393). *Efsane-i Aşere-i Mübeşşere ber Esâsi Menâbi'-i Ehl-i Sünnet* (2. Baskı). Kum: İntişârat-ı Hz. 'Abbâs.
- Aydınlı, A. (2011). *Hadis Istılahları Sözlüğü* (4. Baskı). İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Aydınlı, A., & Çakan, İ. L. (1991). Aşere-i Mübeşşere. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 3). İstanbul.
- Bahrânî, S. H. b. S. (1415). *El-Burhân fi Tefsîri'l-Kur'ân* (1. Baskı, C. 1-5). Kum: Müessesetü'l-Bi'se.
- Bezzâr, E. B. A. b. A. b. A. el-. (2009). *El-Behru'z-Zehhâr el-Me'ruf bi Müsnedi'l-Bezzâr* (1. Baskı, C. 1-1-13). Beyrut: Muessetu Ulumi'l-Kur'ân.
- Demir, A. (2020). *İmâmîyye Şıası Hadis Kaynaklarına Göre Sahâbe Tasavvuru* (Doktora Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Dülber, H. (2017). Sosyo-Politik Olayların Aşere-i Mübeşşere Rivayetlerinin Oluşumuna Etkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(5), 64-73.
- Ebû Dâvûd, S. b. E. b. İ. b. B. b. Ş. b. 'Amr el-E. es-Sicistânî. (2009). *Sünen* (1. Baskı, C. 1-7). Beyrut: Dâru'r-Risâle el-'Âlemiyye.
- Ebû Nuaym, A. b. A. b. A. b. İ. b. M. b. M. el-İsfehânî. (1998). *Ma'rifetu's-Sahâbe* (1. Baskı, C. 1-7). Riyâd: Dâru'l-Vatan.
- Ebû Nuaym, A. b. A. b. A. b. İ. b. M. b. M. el-İsfehânî. (t.y.). *Hilyetu'l-Evliyâ ve Tabakâtu'l-Esfiyâ* (C. 1-11). Beyrut: Dâru'l-Fikr.
- Ebû Ya'lâ, A. b. A. b. el-Müsennâ et-Temîmî el-Mevsilî. (1990). *Müsnedü Ebû Ya'lâ el-Mevsilî* (2. Baskı). Beyrut: Dâru'l-Me'mûn li't-Turâs.
- el-Mâzenderânî, M. S. b. A. (1424). *Şerhu'l-Kâfi* (1. Baskı). Tahrân: el-Mektebetu'l-İslâmiyye.
- el-Meclisî, M. B. b. M. T. (1403). *Bihâru'l-Envâr* (2. Baskı, C. 1-110). Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî.
- el-Mufîd, E. A. M. b. M. b. en-Nu'mân b. el-Muallim el-Ukberî el-Bağdâdî. (1413). *El-İfsâh fi'l-İmâme* (2. Baskı). Kum: Muessetu'l-Bi'se.
- Hasan, A. (1427). *Munâzarâtun fi'l-'Âkâidi ve'l-Ahkâm* (2. Baskı). Kum.
- Hâşimî Hûî, M. H. (1400). *Minhâcu'l-Bera'e fi Şerhi Nehcü'l-Belâğa* (4. Baskı). Tahrân: Mektebetu'l-İslâmiyye.
- Hazâz er-Râzî. (1401). *Kifâyetu'l-Eser fi'n-Nas ale'l Eimmeti'l-İsnânâ 'Aşer* (1. Baskı). Kum: Dâru'l-Beydâr.
- Hilâlî, S. b. K. (1378). *Kitâbu Süleym b. Kays Esrâru Âli Muhammed* (1. Baskı, C. 1-3). Kum: Neşru'l-Hâdî.
- Hûî, M. H. H. el-. (1400). *Minhâcu'l-Berâ'e fi Şerhi Nehcü'l-Belâğa* (4. Baskı). Tahrân: Mektebetu'l-İslâmiyye.
- Humeydî, E. B. A. b. ez-Zübeyr el-. (1996). *Müsned*. Dimaşk: Dâru's-Sakâ.
- Hüseyn Muhammed, M. (2015). *El-'Aşeretü'l-Mubeşşerune bi'l-Cenne*. İskenderiyye: Dâru'd-Da've.
- İbn 'Abdilber, E. Ö. C. Y. b. A. b. M. en-Nemerî. (1996). *El-İsti'âb fi Me'rifeti'l-Ashâb* (1. Baskı). Beyrut.
- İbn Bâbeveyh, E. C. M. b. A. b. H. (1403). *El-Hisâl* (C. 1-2). Kum: Câmîu'l-Muderrisîn.
- İbn Bâbeveyh, E. C. M. b. A. b. el-H. b. M. el-Kummî. (1420). *'Uyuni Ahbari'r-Rizâ* (1. Baskı). Tahrân: Neşr-i Cihân.
- İbn Ebî Şeybe, E. B. A. b. M. b. E. Ş. İ. el-Absî el-Kûfî. (2006). *El-Musannef* (1. Baskı). Beyrut: Dâru'l-Kible.
- İbn Hibbân, E. H. M. b. A. el-Büstî. (t.y.). *Sahihu İbn Hibbân bi Tertîbi İbn Balabân* (2. Baskı, C. 1-18). Beyrut: Muessetu'r-Risâle.
- İbn Mâce, E. A. M. b. Y. el-Kazvînî. (2009). *Es-Sünen* (1. Baskı, C. 1-7). Beyrut: Dâru Risâleti'l-Alemiyye.
- İbn Tâvûs, A. b. M. (1400). *Et-Tarâif fi Me'rifeti Mezâhibi'l-Tevâif* (1. Baskı, C. 1-2). Kum: Metbaatu'l-Hiyâm.
- İbnu's-Salâh, O. b. A. (2010). *'Ulumu'l-hadis*. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî.
- İvez, M. S. (1398). *Nigâhi be Zindegi-i 'Aşere-i Mübeşşere Deh Yar-ı Beheştî* (M. Rauf, Çev.). Senendec.
- Koçyiğit, T. (1992). *Hadis Terimleri Sözlüğü* (1. Baskı). Ankara: Rehber Yayınları.
- Kummî, A. b. İ. (1363). *Tefsîru'l-Kummî* (3. Baskı). Dâru'l-Kitâb.
- Kummî, 'Abbâs. (1414). *Sefînetu'l-Bihâr* (1. Baskı). Kum.
- Mutlu, M. Z. (2018). *Cennetle Müjdelenen On Sahâbe*. İstanbul: Çığır Yayınları.
- Nesâî, E. A. A. b. Ş. en-. (2001). *Kitâbu Süneni'l-Kubrâ* (1. Baskı, C. 1-12). Beyrut: Müessesetü'r-Risâle.
- Râd, A., & Hüseyinî, S. M. (1393). *Pendâre-i Aşere-i Mübeşşere Nişâne-i Rabita-i Siyâset ve Ce'li Hadis'. Ulumu'l-Hadis*, (73).
- Saraçoğlu, S. (2008). *Cennetle Müjdelenen Sahâbilerle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Suyûtî, E.-F. C. A. b. E. B. es-. (2003). *Tedribü'r-râvî fi şerhi Takribi'n-Nevâvî* (1. Baskı, C. 1-2). Beyrut: Müessesetü Kutubu's-Sakâfe.
- Şahin, S. (2011). *Hadislerde Aşere-i Mübeşşere Dünyada İken Cennetle Müjdelenenler* (2. Baskı). Sivas: Asistan Yayınları.

- Şâ'râvî, M. M. (2018). *Aşere-i Mübeşşere* (M. Özcan, Çev.). İstanbul: Özgü Yayınları.
- Tatlı, E. (2008). *Aşere-i Mübeşşere'den Said b. Zeyd'in Hayâtı ve Rivâyetleri* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Tayâlîsî, E. D. S. b. D. b el-Cârûd el-Fârisî et-. (1999). *Müsnedu Ebî Davud et-Tayalisi*. Cize: Hicr li't-Tıbaa ve'n-Neşr.
- Teberânî, E.-K. S. b. A. b. E. (1985a). *El-Mu'cemu'l-Evsat* (C. 1-10). Beyrut: Mektebetu'l-İslâmiyye.
- Teberânî, E.-K. S. b. A. b. E. (1994). *El-Mu'cemu'l-Kebîr* (1.Baskı, C. 1-15). Kâhire: Mektebetu İbn Teymiyye.
- Teberânî, E.-K. S. b. A. b. E. et-. (1985b). *El-Mu'cemu's-Sağîr* (1. Baskı, C. 1-2). Beyrut: Mektebetu'l-İslâmiyye.
- Tîcânî, M. es-Semâvî. (2015). *Gerçek Sünnet Ehli Şîa* (4. Baskı; R. Nur, Çev.). İstanbul: Asr Yayınları.
- Tirmizî, M. b. İ. E. İ. es-Sulemî. (1968). *El-Câmi'u's-Sahih Sünenü't-Tirmizî* (C. 1-7). Basım Yeri Yok.
- Tirmizî, M. b. 'İsâ et-. (2015). *Sünen*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn.
- Ünal, Z. (1991). *Abdurrahmân b. Avf* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Yazıgı, M. (1997). Hādīth al-'ashara or the Political Uses of a Tradition. *Studia Islamica*, (86), 159-167. <https://doi.org/10.2307/1595809>
- Yılmaz, A. (2017). Aşere-i Mübeşşere Algısının Tarihsel Gerçeklik Perspektifinde Değerlendirilmesi. *İstem*, (29), 79-101.

Extended Abstract

Ashra Mubashra sahaba have an extremely important position in the rank of Muslims. Their observing nuzul al-Qur'an, being the first people addressed by the orders and prohibitions of Allah and the Prophet Muhammad, growing under the instruction of the Prophet, paying for the religion of Islam with their lives and possessions, abandoning their homeland to live their religion and to keep it alive, and making efforts to transfer the Qur'an and Sunnah to the next generations have a significant role in this. Thus, the issue of Ashra Mubashra has gained a great reputation in Sunni societies and hence many works focusing on Ashra Mubashra have been written. Each branch of ilm, especially hadith, kalam and literature, has dealt with this issue with its own unique methods. While muhaditheen writing musnads gave priority to the riwayat from them, usul al-hadith works touched on their virtues. Literatures have done studies centering on their lives. As for the mutakallimun, they have sought answers to the question "What is the possibility for a person to be heralded with jannah while on earth?". Even this situation reveals the importance of the issue.

As narrated in hadith sources, there are ten sahabah are got the news in their lives that they will be awarded Jannah by the Prophet. According to hadith sources, ashra mubashra companion names are Abu Bakar, 'Umar al-Farooq, 'Uthmân, 'Alî, Abû 'Obaida ibn-al-Jarâh, 'Abd al-Rahmân ibn 'Awf, Talhah ibn 'Ubaydullah, Zubair ibn al-'Awam, Sa'd ibn Abi Waqqâs and Sa'id bin Zayd. In a narration of Sa'id b. Zayd from the Companion of these ten people Abu 'Ubeyde b. Jarrah instead Abdullah b. Masud's name is mentioned.

The concept of Ashra Mubashra is not mentioned in the Quran and hadiths as a whole. In the hadith, the part of "Asharah" is mentioned and the part of "Mubashra" is not mentioned. The concept of Ashra Mubashra was first mentioned in works called Fadâilü's-Sahâba, which respond to the accusations made against Companions and highlight their virtues. This is more as a date, the Hijri III. It corresponded to the beginning of the century. As far as we can determine, the hadith of Ashra Mubashra was first mentioned in Abu Dawud et-Tayâlisî's Musnad.

The text of the hadith, which is the source of the Asharah-i Mubeshshara, is not mentioned in the Sahih of Bukhari and Muslim, but it is also used in Ibn Majah, Abu Dawud, Tirmidhi and Nasai's, Sünen. The hadith in question is included in the hadith books with fifty-six tariqs in total; forty-six tariqs from the first rawi Sa'id ibn Zayd, six tariqs from Abdur-Rahman ibn Awf, two from Ibn Umar, one from Hazrat Ali and one from Khomeid, whose sahaba rawi is not known. As seen, except for the riwayat whose sahaba rawi is not clear, three of the four ruwat are among those who were promised jannah, and one is the son of one of them. He is Abdullah ibn Umar. The hadith reported by Ibn Umar, as a rawi, is "Ten people from the Quraysh are in jannah." and in one variant of this riwayat, Sa'd ibn Abi Waqqas is not included. In the other tariq, all ten people are mentioned by name. In the evaluation of isnad towards the ruwat, it was concluded that thirteen of the hadiths in question were sahih, thirty-four of them were hasan, five of them were weak, and that hukm could not be given on four of them. As can be understood from the riwayat reported in hadith sources so

intensively, unlike Imamiyyah Shia, according to Ahl al-Sunnah, the Prophet heralded jannah for the aforementioned names when he was alive.

To figure out how the concept of *Ashra Mubashra* having a great legitimacy basis and reputation in Sunni societies, is handled in the Imamiya Shia's view and to present their descriptions and conceptions on this subject with the clear evidences play a crucial role in terms of the holistic view. As a result of the scans made, it has been determined there is no any rumors related to *Ashra Mubashra* in the al-Kutub al-Arba'ah that accepted as the main hadith sources of Imamiya Shia.

The riwayat is argued that narrated in the book of Sulaym ibn Qays reveals the manner of approaching of Shia towards *Ashra Mubashra*. When the riwayat narrated by ibn Qays is examined, it is understood that Imamiya Shia doesn't accept the concept of *Ashra Mubashra* as ten promised paradise. That approach has continued without any change in the Imamiya Shia. For example, al-Mazanderanî (d. 1081/1671) who is one of commentators of *al-Kâfi* says that when 'Uthmân was martyred, Talhah ibn 'Ubaydullah was among the group of killers. He continues his words like this, "according to them (Ahl al-Sunnah), he is awarded with Jannah". This excerpt indicates that the belief of *Ashra Mubashra* is bounded with Sunnis and it is not accepted by Shias. Moreover, Shia harshly criticizes the sahabe are awarded with Jannah and the mentioned rumors praising them. Some Shia scholars express that these rumors are sort of fabricated hadith or even a legend. al-Majlesi accuses all ten promised with paradise as hypocrite (*munafiq*), except 'Alî. In some Shia sources narrated that 'Alî said seven of ten be awarded with Jannah, indeed, are tormented in a coffin of fire in the lowest of Hell. This rumor also shows that Imamiya Shia doesn't accept riwayat related to *Ashra Mubashra*. It is concluded that the basic approach of Imamiya Shia with regards to not accepting the hadith of *Ashra Mubashra* may be the political events that happened after the death of the Prophet between some sahaba and the participation of the part of *Ashra Mubashra* in these events.

When the hadiths of Prophet Mohammed examined, it is seen that the number of sahaba awarded with Jannah is more than ten. The main reason for standing out ten sahabe and finding fame in this field might be their active role in some events after the Prophet as well as their services to the religion of Islam. It is possible to say that when Shia sharply criticizes some sahaba through political events happened among them and argues that they don't have the quality of justice, Ahl al-Sunnah tries to defend them while referring them as awarded with Jannah and sort of avoiding Shia criticizes towards the aforementioned name. In my opinion, the main reason of not including the hadith of *Ashra Mubashra* in the Shia riwayat sources is due to the influence of the political events that took place among them. As a result of the political events, Shia neither accept they are awarded with Jannah, as we mentioned in the present study, or they don't acknowledge any rumors in any topics, except rumors narrated by 'Alî.